

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มา

ดนตรีและการแสดงพื้นบ้านมีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามความเป็นอยู่ ความเชื่อและวัฒนธรรมประจำถิ่น ที่เกิดในท้องถิ่นนั้นๆ เองก็มี ที่ถ่ายทอดอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างท้องถิ่นก็มี บ้างก็ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่ได้นำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมของตน

ชีวิตคนไทยไม่ว่าจะอยู่ในท้องถิ่นใดต่างก็มีความผูกพันอยู่กับวัฒนธรรม การละเล่นเป็นวัฒนธรรมอีกส่วนหนึ่งของชาวบ้าน ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าท้องถิ่นใดจะนิยมแบบหรือลักษณะใดก็จะเล่นอย่างนั้น สาเหตุที่ทำให้การละเล่นของแต่ละภาค หรือแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน สืบเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อของคนในสังคมนั้นๆ และการละเล่นพื้นเมืองดังกล่าว มิได้ฝึกเป็นอาชีพหรือหารรายได้แต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการแสดงออกเพื่อความสุขสนุกสนานเป็นหลัก

การละเล่น ปัจจุบันนับว่าเป็นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ของกลุ่มคนในสังคมที่เหน็ดเหนื่อยมาจากการทำงานและการประกอบอาชีพหลากหลาย คำว่า “การละเล่น” เป็นคำที่มีความหมายกว้าง กล่าวคือ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การละเล่นเป็นคำนาม หมายถึง มหรสพต่างๆ การแสดงต่างๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง ดังนั้นคำว่า การละเล่นของไทย จึงมีความหมายคลุมทั้งการแสดง การร้อง การรำและการละเล่นแบบต่างๆ รวมทั้งกีฬาที่เล่นเพื่อความสนุกสนานด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2526, น.90)

การละเล่นพื้นเมือง เป็นศิลปะการแสดงของชาวบ้านซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของแต่ละกลุ่มชนที่แตกต่างกัน เป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานร่วมกันของชาวบ้านเนื่องในเทศกาลหรือโอกาสต่างๆ ที่แต่ละท้องถิ่นจัดขึ้น ลักษณะของการแสดง จะเน้นความสำคัญที่มีลีลาการรำร่าย การใช้ท่าทางอยู่ในลักษณะของการตีความหมาย ส่วนการแต่งกายของผู้แสดงจะพิถีพิถัน โดยเน้นในเรื่องของความงาม ซึ่งเป็นการเน้นให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของการแสดงแต่ละชุด และสอดคล้องกับวัฒนธรรมการแต่งกายของแต่ละภาค

การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมมีลักษณะแห่งความบริสุทธิ์ใจในการแสดงออกทั้งด้านท่วงท่าและอารมณ์ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับความเป็นจริงของวิถีของการดำรงชีวิตอย่างชาวบ้านที่เรียบง่าย แต่เต็มไปด้วย

อาการรุกร้าของอารมณ์ความรู้สึกประสมประสานไปกับภาพสะท้อนของการทำงาน และการต่อสู้ในชีวิตจริง

การเล่นพื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นการสื่อความบันเทิงผ่านการดูและการฟังคู่ควบกันไป องค์ประกอบสำคัญของการละเล่น การสื่อความคิดและความรู้สึกด้วยภาษาบทขับร้องและบทเจรจา ดนตรีประกอบจังหวะและทำนอง และการรำหรือการออกท่าประกอบ สำหรับเครื่องดนตรีประกอบนั้น ส่วนใหญ่เป็นประเภทตี เช่น รำมะนา กลอง ฆ้อง โหม่ง (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, 2526, น.1)

จังหวัดสตูล ตั้งอยู่ทางใต้สุดด้านตะวันตกของประเทศ ทางฝั่งทะเลอันดามัน เป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ติดประเทศมาเลเซีย พื้นที่ด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีพื้นที่ส่วนที่เป็นเกาะประมาณ 105 เกาะและเป็นชายฝั่งทะเลยาวกว่า ร้อยกิโลเมตร

ในอดีตจังหวัดสตูลเป็นส่วนหนึ่งของเมืองไทรบุรี เป็นตำบลและหมู่บ้านที่อยู่ทางเหนือของเมืองไทรบุรี และตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำลำคลอง มีเส้นทางเรือติดต่อกัน ในสตูลและละงู เคยเป็นท่าเรือสำคัญสำหรับติดต่อกับต่างประเทศมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

การเล่นพื้นบ้านของชาวจังหวัดสตูล ปรากฏมีเด่นชัดอยู่ 5 เรื่องได้แก่ ลีละ รองเง็ง ลิเกบก บูลู และดาระ เป็นการแสดงพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่เคยนิยมกันมากในจังหวัดสตูล เดิมมีถิ่นกำเนิดจากประเทศเยเมน ได้รับการเผยแพร่มาจากพ่อค้าและนักท่องเที่ยวเป็นการละเล่นเพื่อผ่อนคลายหรือเพื่อความสนุกสนาน นิยมเล่นกันมากในตำบลแปะระ อำเภอกงหรา และตำบลควนโดน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

ในปัจจุบัน ดาระในจังหวัดสตูล เริ่มหมดบทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิงลง หลังจากสังคมสมัยใหม่ได้รับวัฒนธรรมความบันเทิงแบบใหม่เข้ามาเช่น ราวัง ภาพยนตร์ ดนตรี ทำให้คนนิยมและคนรู้จักน้อยลงเรื่อย ๆ

ปัจจุบันดาระ ในจังหวัดสตูล เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านมีเพียงแห่งเดียว และเริ่มหมดบทบาททางสังคม ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจและตระหนักถึงการอนุรักษ์ โดยศึกษาดนตรีในการแสดงดาระ เพราะในแต่ละบทเพลงมีจังหวะและการตีรำมะนาที่สนุกสนาน สามารถให้เยาวชน ผู้ที่สนใจ ตลอดจนชุมชนในท้องถิ่นได้สืบทอดและร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีเพียงแห่งเดียวในประเทศอย่างมีคุณค่าสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของการแสดงดาระ จังหวัดสตูล
- 1.2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะทางดนตรีในการแสดงดาระ จังหวัดสตูล

3. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเลือกศิลปินที่มีแหล่งพำนักอาศัย อยู่ในจังหวัดสตูล โดยต้องมีทะเบียนบ้านอยู่ในพื้นที่จังหวัดสตูลเท่านั้น

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาจากงานภาคสนามที่สามารถเก็บข้อมูลทางด้านดนตรีได้เท่านั้น

การวิเคราะห์บทเพลงผู้วิจัย วิเคราะห์จากเพลงที่บันทึกจากศิลปินพื้นบ้าน ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นเพลงที่ยังมีการใช้สำหรับแสดงอยู่ในปีที่จัดเก็บข้อมูล

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

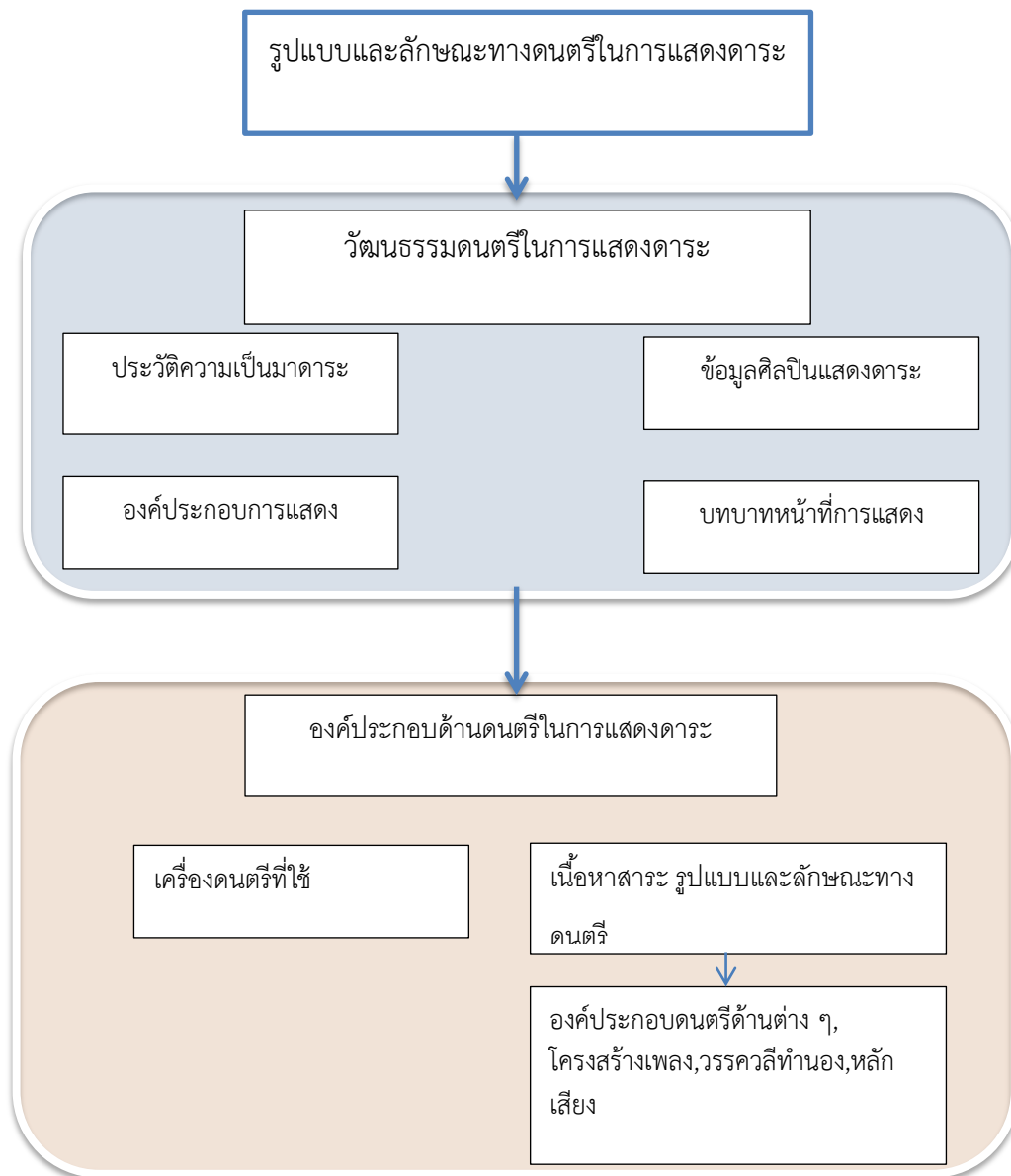
1. ได้องค์ความรู้ด้านดนตรีของการแสดงดะระเพื่อนำมาใช้ในการสอนและเผยแพร่ด้านดนตรีประกอบการแสดงดะระ
2. หลักสูตรดนตรีนำองค์ความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนได้
3. โรงเรียนในพื้นที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่นได้
4. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยสามารถนำไปพัฒนาและรักษารูปแบบการแสดงดะระให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม
5. ได้แนวทางสำหรับการอนุรักษ์การแสดงดะระ
6. เผยแพร่ในวารสารของมหาวิทยาลัยทักษิณหรือหน่วยงานอื่น ๆ
7. เผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติ

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบและลักษณะทางดนตรีในการแสดงดะระ ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังแผนภูมิที่ 1 และแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยภาพรวม

แผนภูมิที่ 1.2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย